

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การติดต่อสื่อสารของมนุษย์ในสังคมและในชีวิตประจำวันต้องประกอบด้วยผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสาร และผู้รับสาร ซึ่งผู้ที่ทำหน้าที่เป็นผู้ส่งสารต้องใช้ความสามารถในทักษะการพูด และการเขียน ส่วนผู้รับสารจะต้องใช้ความสามารถในทักษะการฟังและการอ่าน ถ้าทั้งสองฝ่ายมีทักษะทั้งสี่ประการอยู่ในขั้นดีแล้ว การส่งสารและรับสารจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด

การติดต่อสื่อสารระหว่างมนุษย์มีจุดประสงค์เพื่อถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึก ความคิด อารมณ์ ตลอดจนประสบการณ์ต่างๆ โดยอาศัยภาษาเป็นเครื่องมือ และในปัจจุบันมนุษย์ในยุคข้อมูลข่าวสารจำเป็นต้องใช้ภาษาในการติดต่อสื่อสารมากขึ้น และการเขียนเป็นส่วนหนึ่งของเครื่องมือที่ใช้สื่อสารบันทึกเรื่องราว ถ่ายทอดความรู้ ความรู้สึกนึกคิดของผู้เขียนเป็นลายลักษณ์อักษร และสามารถเก็บเป็นหลักฐานให้อนุชนรุ่นหลังได้ศึกษาอีกด้วย ดังที่ วัลยา ช่างขวัญขึ้น (อ้างถึงในปริษา ช่างขวัญขึ้น 2537 : 203) กล่าวว่า “ การเขียนทำให้การบันทึกแม่นยำและถาวร ทั้งยังไม่ถูกจำกัดด้วยเวลาและสถานที่ คือเราสามารถอ่านเวลาใดก็ได้ และส่งไปไกลๆ ได้ แม้จะผ่านยุคสมัยนั้นไปแล้ว ถ้ามีผู้สามารถอ่านได้ ข้อมูลต่างๆก็จะยังนำมาใช้ประโยชน์ได้”

ณรงค์ฤทธิ์ สักการณรงค์ (2537 : 57) ได้ให้แนวคิดเกี่ยวกับการเขียนเพื่อการสื่อสารว่า “ ในทางสื่อสาร การเขียนถือเป็นหัวใจสำคัญเพราะต้องใช้ในการบันทึกข้อความ ใช้ในการถ่ายทอดข้อความ การจด การจารึก การบันทึกสิ่งเหล่านี้ล้วนแต่มีบทบาทในการสื่อสารด้วยภาษาเขียนทั้งสิ้น”

ในบรรดาทักษะทั้ง 4 ได้แก่ ทักษะการฟัง พูด อ่าน เขียน ทักษะการเขียนนับเป็นทักษะที่มีความซับซ้อน และยุ่งยากมากที่สุด สุจริต เทียรชอบ (2539 : 92) ได้ให้เหตุผลในเรื่องนี้ว่า

ทักษะการเขียนเป็นทักษะที่สลับซับซ้อน และยุ่งยากมากที่สุด เพราะในการสื่อสารด้วยการเขียนนั้น ผู้เขียนต้องใช้ความสามารถของตนเองสื่อความหมาย โดยปราศจากความช่วยเหลือจากคนอื่น เช่น กู๋สนทนา เป็นต้น เพราะก่อนที่จะลงมือเขียนนั้น ผู้เขียนจะต้องมีความรอบรู้ ความคิด และสะสมประสบการณ์ต่างๆ ไว้มาก ความรอบรู้เหล่านั้นอาจได้มาจากแหล่งต่างๆ ด้วยกัน เช่น จากการฟัง การอ่าน การเสวนากับผู้รู้ การศึกษาค้นคว้า การท่องเที่ยว การวิจัย แล้วจึงกลั่นกรองความรู้ที่ได้รับมาแสดงเป็นลายลักษณ์อักษรที่สื่อความหมาย และความคิดให้ประจักษ์

การที่ผู้เขียนจะเขียนได้ดีนั้นต้องใช้เวลาในการฝึกฝนอย่างสม่ำเสมอ ดังที่สุทธีวงศ์พงศิไพบูลย์ (2531 : 1) กล่าวว่า “การเขียนทุกๆ ประเภท เป็นทักษะที่ค่อนข้างยากเพราะการเขียนต้องอาศัยทั้งหลักวิชาและศิลปะ ผู้ที่จะเขียนได้ดีจะต้องเป็นผู้มีความคิด ความรู้ในด้านการเขียนและในด้านอื่นๆ ประกอบกัน ต้องเป็นผู้อ่านมาก ฟังมาก และใช้เวลาในการฝึกฝนเป็นระยะเวลานานพอสมควร” จะเห็นได้ว่า การเขียนเป็นการสื่อสารที่ผู้เขียนต้องใช้เวลา และความสามารถในการรวบรวมข้อมูล การลำดับความคิด และการใช้ภาษาที่จะส่งสารไปยังผู้รับให้มีประสิทธิภาพ และเป็นการแสดงออกซึ่งความสามารถในการสื่อความคิดไปยังผู้อื่น

เนื่องจากทักษะการเขียนเป็นทักษะที่ยาก และมีความสลับซับซ้อนมากที่สุด จึงมักพบข้อบกพร่องในงานเขียนของนักเรียนเป็นจำนวนมาก ข้อบกพร่องที่พบเป็นส่วนใหญ่ได้แก่ การเขียนเนื้อเรื่องไม่สัมพันธ์กัน ขาดการลำดับความคิด ทำให้การเรียบเรียงเรื่องไม่ต่อเนื่อง การเขียนเนื้อเรื่องวกวน ซ้ำซาก ใช้คำฟุ่มเฟือย ใช้คำผิดความหมาย ใช้ภาษาพูดในการเขียน และการใช้คำเชื่อมไม่เหมาะสม เป็นต้น จะเห็นได้ว่าปัญหาในการเขียนของนักเรียนที่พบส่วนใหญ่มาจากการขาดการคิด และลำดับการคิด ดังนั้นการสอนเขียนเพื่อพัฒนาทักษะการเขียนของผู้เรียนจึงต้องให้ผู้เรียนได้ฝึกการใช้ความคิดด้วย วิธีการเรียนแบบหนึ่งที่จะช่วยให้ผู้เรียนได้ฝึกความคิดอย่างเป็นลำดับขั้นตอน คือกลวิธีการเรียนแบบไตร่ตรอง (reflective learning) ซึ่งบูค คี คีออฟ (Boud D. Keogh , 1985 : 18) ได้ให้ความหมายของการไตร่ตรอง(reflection) ในทางการศึกษาว่า “การไตร่ตรอง เป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องในด้านความรู้สึกและสติปัญญาของบุคคล จากการที่เขาได้สำรวจประสบการณ์ของตนเอง เพื่อที่จะนำไปสู่ความเข้าใจสิ่งใหม่ ซึ่งเกิดขึ้นได้ในแต่ละบุคคลหรือเกิดร่วมกับบุคคลอื่นก็ได้”

โจเอล อาร์ มอนท์โกเมอรี (Joel R. Montgomery, 1993 : 1) ได้กล่าวถึง กลวิธีการเรียนแบบไตร่ตรองว่า “เป็นรูปแบบการเรียนแบบใหม่ที่คล้ายรูปแบบการเรียนแบบเมตา (meta-model) ช่วยให้ผู้เรียนได้ตระหนักถึงความสัมพันธ์ของการเรียนในห้องเรียนที่สามารถเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในชีวิตจริงของผู้เรียน” มีขั้นตอนในการเรียน 5 ขั้นตอน ดังนี้

1. ขั้นสำรวจประสบการณ์หรือทดลอง (experience/experiment) เป็นขั้นที่ผู้เรียนเข้าร่วมประสบการณ์ที่จับต้องได้ สังเกต และรู้สึกได้ โดยประสบการณ์ที่ว่ามันจะเกี่ยวข้องกับพฤติกรรมภายนอกที่แสดงออก เช่น การกระทำ การปฏิบัติ หรือพฤติกรรมภายใน เช่น การเลือก การตัดสินใจของตนเอง หรือของผู้อื่น

2. ขั้นสังเกต (observe) เป็นขั้นที่ผู้เรียนพิจารณา หรือสังเกตพฤติกรรมบางอย่างทั้งภายนอก หรือภายในของตนเอง หรือของผู้อื่น

3. ขั้นไตร่ตรองหรือวิเคราะห์ (reflect/analyze) ผู้เรียนจะคิดใคร่ครวญ ไตร่ตรอง และวิเคราะห์ในสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้เชื่อมโยงกับประสบการณ์เก่าของตน ซึ่งจะออกมาในรูปของความเชื่อ ทศนคติ ค่านิยมของผู้เรียนเอง

4. ขั้นประเมินความเกี่ยวข้อง (evaluate relevance) ผู้เรียนจะประเมินความเกี่ยวข้องของสิ่งที่ตนเองได้เรียนรู้ใหม่ กับประสบการณ์เดิมที่ตนมีอยู่ ถ้าสิ่งที่ได้เรียนรู้ใหม่เป็นสิ่งที่คุ้นเคยคืออยู่แล้วเขาก็จะปล่อยมันผ่านไป แต่ถ้าเป็นสิ่งที่ไม่เคยรู้มาก่อน เขาก็จะบันทึกไว้เป็นความรู้หรือมโนทัศน์ใหม่ของตนเอง

5. ขั้นวางแผนนำไปใช้ (plan to apply) ผู้เรียนจะวางแผนการดำเนินกิจกรรม โดยใช้ความรู้ใหม่ที่ตนได้รับเป็นข้อมูลในการวางแผน เพื่อให้การดำเนินกิจกรรมมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้นในสถานการณ์ที่คล้ายคลึงกัน

กลวิธีการเรียนแบบไตร่ตรองนี้ เป็นวิธีการเรียนที่ช่วยฝึกความคิดของผู้เรียนในทุกขั้นตอนของการเรียน และมีบทบาทในการเรียนการสอนมากที่สุด วิธีการนี้ช่วยกระตุ้นให้ผู้เรียนมีความสนใจเรียนมากยิ่งขึ้น ในฐานะที่ผู้วิจัยได้ศึกษาสาขาวิชาชีพครูสอนภาษาไทย และได้มีโอกาสแลกเปลี่ยนความคิดเห็นกับอาจารย์ผู้สอนภาษาไทยหลายท่าน ทั้งในกรุงเทพมหานครและต่างจังหวัด พบว่า นักเรียนมีปัญหาในการเขียนมากที่สุด ผู้วิจัยจึงสนใจกลวิธีการเรียนแบบไตร่ตรองมาใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 เนื่องจากผู้วิจัยศึกษาแล้ว พบว่า นักเรียนในระดับชั้นนี้มีความคิดที่เป็นเหตุเป็นผล และสร้างสรรค์ ชอบที่จะแสดงความคิดของตนออกมาอย่างเปิดเผย และชอบที่จะวิเคราะห์วิจารณ์เรื่องต่างๆอย่างมีเหตุผล

ซึ่งสอดคล้องกับขั้นตอนการเรียนรู้แบบไคร์ตรงทั้ง 5 ขั้นตอน และยังคงสอดคล้องกับจุดประสงค์หลักของรายวิชาภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 (กรมวิชาการ , 2532 : 11) ที่ระบุให้ครูผู้สอนฝึกการเขียนในรูปแบบต่างๆที่มีเนื้อหาซับซ้อนขึ้นโดยเน้นการวิเคราะห์เนื้อหาสาระ และ การใช้ภาษาสื่อความหมายได้อย่างถูกต้อง ชัดเจน กระชับ เพื่อให้สามารถใช้ภาษาเชิงวิจารณ์ได้อย่างสมเหตุสมผล โดยได้ทำการเปรียบเทียบความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทย ระหว่างนักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรง กับนักเรียนที่เรียนแบบปกติ เพื่อที่จะศึกษาว่านักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรงมีความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติหรือไม่

วัตถุประสงค์การวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการ ใช้กลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรงที่มีต่อความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5

สมมุติฐานการวิจัย

วิลโจ โคโฮเนน (Viljo Kohonen , 1992 : 14) กล่าวว่า กลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรงจะมุ่งเน้นไปยังกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนได้ตรวจสอบความสามารถในการเรียนและรูปแบบในการเรียนของตนเอง การไคร์ตรงนี้เป็นกิจกรรมที่สำคัญในกระบวนการเรียนที่ผู้เรียนจะได้มวลประสบการณ์ และได้กระบวนการคิด การประเมินการเรียนด้วยตนเอง ช่วยพัฒนาระบบการคิด และระดับสติปัญญาของผู้เรียน ทำให้ผู้เรียนได้พัฒนาทักษะการเขียนได้ดียิ่งขึ้น

เบลินดา โฮ (Belinda. Ho , 1997: 211) ได้ทำการศึกษาการตอบสนองของนักเรียนต่อการใช้กลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรงของนักศึกษาชั้นปีที่ 1 แผนกคอมพิวเตอร์ ในวิชาเทคนิคการเขียนรายงาน ในมหาวิทยาลัยฮ่องกง พบว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความเห็นว่าการเรียนด้วยกลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรง มีประโยชน์ในการฝึกเขียน และช่วยพัฒนาการเขียนให้ดียิ่งขึ้น

ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยจึงตั้งสมมุติฐานในการวิจัยครั้งนี้ว่า นักเรียนที่เรียนด้วยกลวิธีการเรียนแบบไคร์ตรงมีความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทย สูงกว่านักเรียนที่เรียนแบบปกติ

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 5 ในโรงเรียนสังกัด กรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 6 กระทรวงศึกษาธิการ
2. ตัวแปรที่ใช้ในการศึกษา
 - 2.1 ตัวแปรต้น ได้แก่ กลวิธีการเรียนแบบโคจรตรง การเรียนแบบปกติ
 - 2.2 ตัวแปรตาม ได้แก่ ความสามารถทางการเขียนความเรียงภาษาไทย

คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย

1. กลวิธีการเรียนแบบโคจรตรง หมายถึง วิธีการเรียนที่นักเรียนได้มีโอกาสสำรวจมวด ประสพการณ์ของคนหรือจากการทดลองทำกิจกรรม การสังเกต การโคจรตรงหรือการวิเคราะห์ การประเมินความสำเร็จของตนเองจากการแสดงออกทางภาษา ซึ่งประกอบด้วย ขั้นตอนที่ คัดแปลงมาจากโจเอล อาร์ มอนท์โกเมอรี (Joel R. Montgomery, 1993 : 7) 5 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นผู้เรียนสำรวจประสพการณ์ของคน หรือการทดลอง (experience/experiment) เป็นขั้นที่ให้ผู้เรียนได้ลงมือเขียนเรื่องจากประสพการณ์เดิมของตนเอง เช่น เมื่อครูสอนเรื่อง การเขียนบรรยายเหตุการณ์ ครูจะมอบหมายให้นักเรียนเขียนบรรยายเหตุการณ์ที่คนประทับใจ ตามความรู้ความสามารถและประสพการณ์เดิมในการเขียนของนักเรียน

2) ขั้นสังเกต (observe) เมื่อนักเรียนเขียนเสร็จแล้ว ให้นักเรียนสังเกตผลงานเขียนของตนเองว่าเป็นอย่างไรบ้าง เช่น มีองค์ประกอบของเรื่องครบหรือไม่ เขียนได้ใจความหรือไม่ เป็นต้น

3) ขั้นโคจรตรง หรือวิเคราะห์ (reflect/analyze) ครูให้ตัวอย่างงานเขียนที่ดี แล้วให้นักเรียนวิเคราะห์ตัวอย่างงานเขียนที่ดี ในประเด็นที่ครูกำหนด เช่น โครงเรื่องในงานเขียนมีอะไรบ้าง การเรียบเรียงเรื่องเป็นอย่างไร การใช้ภาษาเหมาะสมกับการเขียนเรื่องนั้นๆหรือไม่ แล้วให้นักเรียนนำผลการวิเคราะห์ที่ได้นั้นมารวบรวมกันอภิปรายถึงลักษณะของงานเขียนที่ดีว่ามีอะไรบ้าง แล้วช่วยกันสรุปเป็นเกณฑ์ในการประเมินงานเขียนต่อไป

4) ขั้นประเมินความเกี่ยวข้อง (evaluate relevance) เป็นขั้นที่ให้นักเรียนช่วยกัน ประเมินผลงานเขียนของคน หรือของเพื่อนเทียบกับตัวอย่างงานเขียนที่ดี โดยใช้เกณฑ์ที่ร่วมกัน สร้างไว้เป็นเครื่องมือในการประเมิน โดยพิจารณาว่างานเขียนที่ตนเขียนในขั้นที่ 1 นั้นเป็นงาน

เขียนที่ดีหรือไม่ มีจุดเด่นและจุดบกพร่องอย่างไรบ้าง รวมถึงเสนอแนวทางในการปรับปรุงงานเขียนสำหรับครั้งต่อไป

5) **ขั้นวางแผนในการนำไปใช้ (plan to apply)** เป็นขั้นที่นักเรียนต้องวางแผนในการเขียนเรื่องเดิมอีกครั้ง โดยนำผลการประเมินงานเขียนที่ได้ มาใช้ในการวางแผนการเขียนเริ่มตั้งแต่การวางแผนในการนำเสนอเนื้อหา โครงเรื่อง การลำดับความคิด การเรียบเรียงเรื่อง การใช้ภาษาที่เหมาะสมสำหรับงานเขียนในแต่ละเรื่อง เป็นต้น

2. **การเรียนแบบปกติ** หมายถึง วิธีการเรียนตามการสอนของครูจากคู่มือครูภาษาไทยของกรมวิชาการ ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย พุทธศักราช 2524 (ฉบับปรับปรุง พ.ศ.2533) ซึ่งประกอบด้วยขั้นตอนต่อไปนี้

- 1) **ขั้นครูชี้แจงจุดประสงค์การเรียนรู้**
- 2) **ขั้นนำเข้าสู่บทเรียน** โดยการสนทนา อภิปราย ชักถามเพื่อเร้าความสนใจของผู้เรียน
- 3) **ขั้นดำเนินการสอน** ครูสอนตามเนื้อหาในบทเรียน โดยให้นักเรียนอ่านเรื่องในบทเรียน มีการอภิปรายชักถามร่วมกันในชั้นเรียน และทำแบบฝึกหัดท้ายบท
- 4) **ขั้นสรุป** ครูและนักเรียนร่วมกันสรุปบทเรียน
- 5) **ขั้นวัดและประเมินผล** ครูให้นักเรียนทำแบบทดสอบย่อย

3. **ความสามารถในการเขียนความเรียงภาษาไทย** หมายถึง ความสามารถในการเลือกใช้ถ้อยคำ เพื่อเขียนเรียบเรียงถ้อยคำ วลี และประโยคต่างๆเข้าด้วยกันให้ได้ข้อความที่สื่อความหมายได้อย่างชัดเจน โดยครอบคลุมองค์ประกอบการเขียนทั้ง 5 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบทางด้านเนื้อหา การเรียบเรียงถ้อยคำ การใช้โวหารณ์ และกลไกทางภาษา โดยวัดจากคะแนนการตอบแบบทดสอบวัดความสามารถทางการเขียนความเรียงภาษาไทยที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เป็นแนวทางให้ครูภาษาไทยนำกลวิธีการเรียนแบบไตร่ตรองไปใช้ในการพัฒนาทักษะการเขียนภาษาไทยของนักเรียน
2. เป็นแนวทางในการพัฒนาการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในวิชาภาษาไทย
3. เป็นแนวทางในการวิจัยเกี่ยวกับการสอนทักษะการเขียนภาษาไทยต่อไป